

CHYBÍ NÁZEV

CHYBÍ ÚVOD

F

Text má podobu draftu, není jasné kam směřuje a proč, jde o opis z různých zdrojů, bez vlastní reprodukce autorkou, problémem je nespecifikování konkrétní cílové skupiny prostitutek-prostitutů – dětí/mladistvých/dospělých – vš vzdělaných-ostatních atd. v konkrétním regionu na základě dostupných statistik, článků v médiích, výzkumů, literatury, teorie labelingu měla být zvolena jedna a ně několik, a ta podrobně prozkoumat, indikátory nemají podobu pracovních otázek zjišťujících vhodnost a platnost jedné konkrétní teorie etiketizace, nutné celé přepsat vlastními slovy, odstranit opisy a doslovné překlady, v závěru se jasně zamyslet nad konkrétní vybranou skupinou

Prostituce v ČR

Vzhledem k tomu, že prostituce je nadále u nás problematickou částí společnosti a dodnes není legalizovanou profesí. Jak je uvedeno i dle článku od Brožové: „*Dosud podle zákona prostituce v České republice neexistuje.*“ „*Dnes v Praze platí jen dvě obecné vyhlášky z let 2005 a 2006, které prostituci a reklamu na ni zakazují na veřejném prostranství.*“ Praha navrhovala návrh legalizace, viz: „*Návrh Prahy ji chce legalizovat, avšak za specifických podmínek. Osoby podnikající v této oblasti by musely být starší 18 let, potřebovaly by pro svou činnost roční licenci, musely by podstupovat pravidelné zdravotní prohlídky a musely by platit daně. Prostituce by nesměla být provozována na veřejnosti, jen v privátních domech.*“, avšak vláda byla proti, dokonce i samotné prostitutky. Dle článku prostitutky se totiž obávají veřejného ponížení a horších podmínek na trhu práce a raději chtějí svoji činnost nadále uchovat v tajnosti.

Proto nadále dle Ministerstva vnitra je prostituce považována jako kriminální čin, jak uvádí „*Prostituční scéna je jednou z oblastí, která je úzce spojena s mnoha doprovodnými jevy, které jsou naší společností vnímány velmi negativně a jako takové ohrožují vnitřní bezpečnost naší země. Jedná se zejména o závažnou trestnou činnost (drogová kriminalita, obchodování s lidmi, komerční sexuální zneužívání dětí), ale také o zdravotní rizika, která tuto činnost doprovázejí.*“

Na základě této problematiky vznikají však preventivní neziskové organizace, jako je např. organizace Rozkoš bez rizika, která je zaměřená pomoci prostitutkám v jejich podmínkách.

Co je tedy dle této organizace nejčastější příčinou či dokonce i tzv. motivem ženy se stát prostitutkou? Procházková ve člancích uvádí možné důvody: „*Sexuální pracovnice jsou v postavení, kdy se jejich okolí s jejich prací v sexbyznysu jen obtížně vyrovnává, a proto se snaží této situaci často předcházet tím, že svou práci tají. A to nejen ve vlastní rodině, ale i před lékaři, pracovníky státní správy apod. To s sebou přináší řadu problémů a zdravotních i sociálních rizik, se kterými si ne všechny ženy dokážou samy poradit.*“

Jaké existují formy prostituce, u koho, kde, jak se projevují na základě existujících statistik, výzkumných studií

Teorie Etiketizace

Ve spojení s touto problematikou jsem si zvolila etiketizační teorii, jelikož si myslím, že tzv. „nálepkování či-li labelling“ je jedním z dalších spouštěčů problému a v důsledku toho se na to nabalují další problémy. Např. nikdo nechce tomu hlouběji věnovat z morálního hlediska, a jsou lidé, kteří naopak to podporují a využívají tyto služby a nadále to chtějí udržet v tajnosti.

Etiketizační teorie se zabývá se teorií značkování, labelingu/nálepkování z prací Edwina Lemerta, Georga Herberta Meada, Howarda Beckera a Erwinga Goffmana.

" *Labeling čerpá z teze, že lidská identita se utváří v procesu interakce jedince s ostatními lidmi ve společnosti... V rámci symbolického interakcionismu, který se staví na symbolickém významu...*" (Munková. 2001)

" *Pro teoretiku labellingu z toho vyplývá následující závěry:*

- *Deviace je definována ne jako nějaká objektivní charakteristika lidského jednání, ale jako produkt myšlenek, které lidé vzájemně sdílejí*
- *Je třeba dát důraz na přímé pozorování procesu interakce*
- *Deviantní nálepky jsou analyzovány jako sdílené významy, které jsou přidělovány určitým osobám v rámci procesu sociální interakce.*

Úkolem teoretiku labellingu pak je zaměřit se na to, jak sdílené významy ovlivňují jednání a pohled veřejnosti, stejně jako jednání a sebekoncepci osob, na které byly tyto významy aplikovány." (Munková, 2001) Dále ještě říká, že deviace nepochází z charakteru jednání jedince ale ze sdílení myšlenek lidí, které dávají tuto nálepku, jak rozvádí.

" *Deviace není objektivní charakteristikou lidského jednání, ale je to vlastnost, kterou tomuto chování uděluje publikum (veřejnost), které je přímo či nepřímo potvrzuje.*" (Munková, 2001)

Dále Edwin Lermert a Sumner upozorňují na význam moci a politiky v procesu značkování deviací, tzn., uvědomují si nadměrnou moc institucí sociální kontroly ovlivňovat lidskou identitu, životní styl a chování, omezovat lidskou schopnost dělat si co chtějí a dokonce přetvářet malé privátní světy lidí v pozitivním i negativním směru. (in Munková. 2001. str76)

Lermert byl přesvědčen, že většina tohoto chování je reakcí na sociální situaci (zvláště v případech kulturního konfliktu). Rozděloval primární a sekundární deviace.

Primární: jedinec se tedy necítí být zahrnut v deviantní sociální roli.

Sekundární: osoba začne užívat své deviantní chování nebo roli na něm založenou jako prostředek obrany, útoku nebo přizpůsobení se zjevným nebo (otevřeným) a skrytým problémům tvořeným sociální reakcí na jedincovo chování. (Lermert in Munková. 2001) => Jedinec se může postupně identifikovat s deviantní rolí a tím se jeho chování se kvalitativně mění. Zde reakcí společnosti na jimi určený deviantní jev pojmenovávají termínem sociální reakce.

" termín sociální reakce – celková odpověď osob a skupin ve společnosti na chování, vnímané jako deviantní, ať už verbálním vyjádřením nesouhlasu, tlakem na posílení sociální

kontroly či jiným vyjádřením subjektivních pocitů a postojů k danému chování.“ Což často působí hlavně prostřednictvím médií a novin. " Bližší pohled na tyto reakce často odhaluje, že politické rozložení sil v rámci komunity se snaží odstranit stranu, která je u moci a zneužije nějakou jinou nedůležitou deviantní událost (zločin, přestoupení zákona) ve svůj prospěch" (Lermont in Munková. 2001)

Jěště se přidává Summer "Značkování je nezávislým fenoménem, který není nezbytně ve vztahu ke konkrétnímu deviantnímu chování. Může tedy být výrazem skrytých motivů a zájmů obsažených v rámci různých morálních kampaní, politických snah a ekonomických výhod." (in Munková. 2001)

Dále Erwing Goffman

„Inerakcionistický přístup tedy tvrdí, že deviant je ten, který byl úspěšně vykreslen jako deviant a jemuž byla tato nálepka úspěšně přidělena ve smyslu morálního odsudku“ „ Deviantní nálepka se pak stává sociálním statutem, který může přehlušit všechny ostatní charakteristiky jedincovy osobnosti i jeho sociálních vazeb. “

Goffman v knize Stigma se zabývá problematikou veřejného charakteru sociálního stigmatu, jeho dopadem na lidskou identitu a způsobem, jakým je s ním ve společnosti nakládáno a co znamená žít se stigmatem. Procesy labellingu jsou podle něho těsně spjaty s procesy stigmatizace. Stigmatizace znamená apriorní negativní hodnocení člověka, většinou generalizované na celou osobnost. Říká, že stigma jen velice volně souvisí s jeho atributy (projevy, znaky, vlastnostmi). (Goffman. 2003)

„Stigma je velice speciální druh vazby mezi atributem a stereotypem. Stigma následuje tehdy, jestliže je atribut v rozporu se stereotypem. – negativní vazba mezi atributem a kontextem.“ (Goffman. 2003)

Dále Goffman upřesňuje, že stigma je tedy fenoménem velice relativním, je výsledkem úspěšného labellingu, který vyjadřuje trestající, nesouhlasnou reakci, která má svůj základ v morálním ospravedlňování jedněch vůči jiným. Proces stigmatizace je tedy jakousi ideologií, která se snaží morálně ospravedlnit či racionalizovat nepřátelství, které má obvykle svůj základ jinde, v jiných odlišnostech (třídních, etnických, věkových, atd.)

Goffman hovoří o typech stigmat, mající svůj zdroj ve:

- fyzických odlišnostech
- charakterových „slabostech“ vnímaných jako sociální deviace (duševní choroby, sebevraždy, závislosti, homosexualita)
- stigma vyplývající z rasy, národnosti, náboženství.

Je přesvědčený, že to co devianty spojuje především, je fakt jejich označení. „ Jsou vnímání jako ti, kteří selhali ve využití dostupných příležitostí ke společenskému vzestupu, ukazují otevřené nerespektování toho, čeho si společnost váží... představují selhání ve vztahu k motivačním schémátům společnosti“ (Goffman. 2003)

Goffman tedy přichází s tím, že jde hlavně o posouzení okolí, a upozorňuje na to, že to jejich posouzení je často ovlivněné racionalizací něčeho vůči něčemu a má to málo společného se skutečností povahy devianta. Ještě uvádíme zde Horvarda Beckera a jeho pohled.

Howard Becker si vzal pojem „ Outsideri“ „ *V situaci, kdy je dodržování norem vynucováno, je osoba, o které se předpokládá, že je porušila, považována za outsidera, za osobu, které se nedá věřit, že bude žít podle norem, dohodnutých skupinou*“. Becker jde dál, říká, že když už člověk je považován za outsiderem tak ta nálepka je často trvalá. Zde je jeho definice labellingu viz,

„proces labelingu – sociální skupiny tvoří deviaci tím, že vytvářejí normy, jejichž přestoupení naplňuje představu o deviaci, aplikují tyto normy na chování jednotlivých lidí, které pak označují jako outsidery. Z toho hlediska deviace není kvalita spáchaného činu, ale spíše souvislosti této aplikace norem a sankcí vůči provinilci ze strany ostatních. Deviant je pak ten, jemuž byla tato nálepka úspěšně aplikována, deviantní chování je to, které tak lidé označili.“ (Becker in Munková. 2001).

Podle něho je zásadní už to, že když jedinec poruší nějakou danou normu, ze které pak ostatní lidé ho posuzují jako devianta. „Sociální charakter deviace spočívá především v procesu labellingu, nikoli v sociálním řádu.“ (Becker in Munková. 2001)

Typy deviantního chování:

Rozpoznatelné deviace – falešně obviněn (komformní chování) – jasný deviant (chování překračující normy)

Nerozpoznaná deviace – komformní jedinec (komformní chování) – skrytá deviace

„ Tyto 4 teoretické typy deviace podle druhu chování a reakce na ně dělají rozdíl mezi fenomény, které se v důležitém ohledu liší, ale obvykle jsou považovány za podobné.“ (Becker in Munková. 2001)

Labelling produkuje podle Beckera sebenaplňující proroctví. Deviace je podle něj ideologickou kategorií, nesenou politickými zájmy. Protože přiznává nedostatek morálního konsensu ve společnostech, vidí deviace a získání statusu devianta jako závislé na politickém jednání a výkonu moci. Proces labelingu a marginalizace tak někdy sice zachytí skutečné devianty, ale často probíhá bez reálné vazby na právní a morální normy.

V podstatě říká, že jak jsou utvořeny normy tak jsou i označení pro devianty a to závisí na vládě. Jak dále říká. „Kdo je deviant a kdo ne se často skrývá otázka kdo má moc tvořit a vynucovat normy a aplikovat stigmatizující nálepky.“

John Kitsus: „*soc. deviace jako interakční proces, které publikum definuje ostatní a reaguje na ně jako na devianty. Pak tedy publikum (veřejnost) vytváří deviace prostřednictvím následujícího procesu, který má tři stádia:*

- *interpretace určitých druhů chování jako deviantních (kriminální, homosexuální)*
- *definování osob, které se tak chovají*
- *zacházení s těmito osobami způsobem, který se zdá definujícím jako vhodný.*

Label (nálepka) devianta nemusí vztahovat k jeho aktuálně posuzovanému chování. Může být použita i pro redefinici minulých chování, kdy ještě jedinec nebyl za devianta označen.“ (in Munková. 2001)

V závěru Munková uvádí, že na procesu se významnou měrou podílí instituce, které spoluvytvářejí labelling (jednostranný příklon k určitým skupinám populace, těžší tresty pro skupiny s nízkým statusem, přisuzování nepravých falešných rysů deviantním skupinám). Média podporují stereotypní představy o deviantech a konfrontují je s „obrazem“ normality a tím mohou přispívat k polarizaci společnosti. Média mohou iniciovat procesy, které tvoří sebenaplňující se proroctví.

Zvolení indikátorů

Ohledně testování platnosti teorie labellingu jakého autora? jako indikátory jsem si podle vytvořené dimenze zvolila:

Politická moc - instituce – média => vytváření norem, stereotypů, jejich ideologie správnosti a špatnosti (v pozadí mocenské využití, boj o moc, manipulace, korupce atd.)

Veřejnost (publikum) – sdílené myšlenky (O tom také pojednává Aschův experiment konformity), jejich nálepkování toho co nevyhovuje jejich představě dané morálky

=>proces interakce <=

Ti co jsou označení za deviantní - v kontextu nálepkování, zde na ně působí sociální tlak, jejich sociální postavení a v důsledku toho často dochází k sebenaplňujícímu proroctví.

Z této znázorněné konstrukce vyvozují tyto indikátory, které by mohly testovat jejich platnost:

Indikátory:

Vyvodila jsem z toho dané vlivy, co mohou být příčinnou tohoto nálepkování

Znalost společnosti dané problematiky co narušují dané normy => **vzdělanost** (míra dosaženého vzdělání)

Politika, instituce, média => jejich kontrola, vynucování, manipulace a regulace informování společnosti či jejich skrytí => **zprostředkované informace** (např. četnost zpráv o dané problematice);

Jejich skrytá deviace, např. jak využívají služby či postavení sociálně deviantních => využití postavení => moc (např. politici sami využívají jejich služby) => **mocenské manipulativní vlivy** (např. kampaně)

Produkt myšlenek, které lidé vzájemně sdílejí => představy/stereotypy/předsudky => stereotyp společnosti => **sdílený postoj /stereotyp/předsudek** (přisuzování určité vlastnosti něčemu, sdílené morální hodnoty atd.)

Ti co jsou označení za deviantní:

=> **sociální status (z hlediska trhu práce)**

=> určitá vlastnost co je v rozporu se stereotypem či normou a kterou určuje veřejnost (tzv sociální reakce) => **vlastnost vybočující z norem či stereotypu**

=> reakce na sociální situaci, sebenaplňující prorocství => **akceptace jedince či skupin na jejich označení „deviantní“** (např. měření jejich spokojenosti)

=> jejich postoj vůči společnosti => **postoj „deviantních“**

Celkově tedy indikátory:

- vzdělanost
- zprostředkované informace
- mocenské manipulativní vlivy
- sdílený postoj/stereotyp/předsudek
- sociální status
- vlastnost vybočující z norem či stereotypu
- akceptace jedince či skupin na jejich označení „deviantní“
- postoj deviantních

Aplikace vybraných indikátorů na problematiku prostituce

U zvolené skupiny prostituce a jejich labellingu ze strany společnosti, budu postupovat zpočátku u mocenských pozic. Ve vládních zákonech, jak jsem uvedla výše, neexistuje žádná legislativa, která by se blíže zabývala prostitucí a určením jejich postavení ve společnosti. Vláda tedy celou problematiku shrnula pod kriminálním činem. Tedy to, že prostituce je považována za vlastnost vybočující z norem či stereotypu. V důsledku toho instituce, média produkují prostituci často v negativním pojetí např. *„Prostituce kazila Chebu dobré jméno. Do boje s ní proto policisté šli naplno a vypracovali papírové i digitální mapy s přesnými údaji o místech, kde se prostitutky objevují. Do problematických míst hlídky vyrážejí i několikrát za den a za prostituci ukládají pokuty. To kazí prostitutkám obchody. "Vyhláška je koncipována tak, že ten, kdo požaduje sexuální službu, může být stejně postižen a my této možnosti vyhlášky využíváme," vysvětlil starosta Chebu Pavel Vanoušek.“* (Česká televize. 2014).

To ukazuje prostituci jako na něco hodně negativního, ke kterému je třeba přistupovat radikálně, známka zprostředkovaných informací prostřednictvím médií veřejnosti. Daný problém se vlivem mocenských pozic se stává také předmětem politických kampaní, slibů, diskuzí nebo chtějí z toho vytrískat peníze př. *„Nelíbí se jim, že prostituce, kterou si v Česku vydělává přes 10 tisíc lidí, právně neexistuje. Proto chtějí z prodeje vlastního těla učinit legální podnikání. Z prostitutek by se staly živnostnice a musely by platit daně.“* (Jiříčka, 2011)

Vypadá to, že se hlouběji danou problematikou nezabývají, hledají spíše využití jejich postavení v prospěch něčeho. To bych označila jako indikátor mocenských vlivů.

Veřejnost či publikum pak na základě svých znalostí, úrovně dosaženého vzdělání a své sociální pozice vytvářejí své postoje, předsudky či stereotypní myšlenky a ty bývají obvykle ve společném či podobném statusu sdílený.

Zároveň ve spojení tohoto uvádím Aschův experiment – test konformity, kde účastníci experimentu měli posoudit velikost úsečky podle pravdy. Ve výsledcích citují: „The results for the other groups were interesting; when surrounded by people giving an incorrect answer, over one third of the subjects also voiced an incorrect opinion.

At least 75% of the subjects gave the wrong answer to at least one question, although experimental error may have had some influence on this figure. There was no doubt, however, that peer pressure can cause conformity.” Jde o to, že když valná většina tvrdí svůj názor i kdyby byl třeba nesprávný tak přesvědčí i ostatní. Tímto způsobem mohou také fungovat předsudky, postoje i stereotypní myšlenky.

Uváděla jsem indikátory procesu označování prostituce, jako deviantní. Dále už jde spíše o důsledky jejího označení a vlivy z okolí. Dle teorie etiketizace prostitutky jsou totiž v důsledku reakce okolí, vlády a politikou společnosti odmítány, tím pádem mají horší pozici v trhu práce a raději zůstávají u své činnosti, který jim aspoň zajistí finanční zabezpečení. Jejich akceptace může probíhat formou přijetí této pozice a jejich častá snaha svou činnost utajit, v důsledku toho padají do větších psychických, fyzických problémů. Zde jsou tedy znaky: vlastnost vybočující z norem či stereotypu (prostituce); akceptace jedince či skupin na jejich označení „deviantní“ (přijetí této činnosti – chtějí u toho zůstat); postoj prostitutek (skrývání).

Příčiny, která teorie etiketizace nepokrývá

Daná teorie však **nepokrývá příčiny, proč vůbec ženy jsou schopné snížit k tomuto povolání a co je k tomu vede slovní salát.** To může vysvětlit např. Mertonová teorie anomie - individuální adaptace a jeho tabulka vzhledem k dosahování kulturních cílů společnosti. Ze způsobu adaptace, bych zde prostituci zařadila do Inovace = zavedené hodnoty kultury pobízejí k úspěchu, třídní struktura však značně omezuje dostupné dráhy vedoucí k tomuto cíli – v podstatě jen na dráhy deviantního chování = protizákonné chování zdaleka není abnormálním či psychologickým projevem – ve skutečnosti jde o velmi běžný fenomén.

To by u prostituce vysvětlovalo, proč některé ženy volí tuto činnost dobrovolně, aby mohli na něco si vydělat či aby se dostali z nízké sociální pozice a to, že už je to kriminální čin a jak na to reaguje společnost, je už podle Mertona vedlejší důsledek.

Zdroje:

BROŽOVÁ, Karolína. *Legalizace prostituce? Pro hlasuje jen Praha, prostitutky i vláda říkají ne*, in: *Novinky* [online]. 7. 10. 2014 (cit. 5. května 2015). odkaz zde:

<http://www.novinky.cz/ekonomika/349819-legalizace-prostituce-pro-hlasuje-jen-praha-prostitutky-i-vlada-rikaji-ne.html>

MVCR. *Prostituce - Prostituční scéna*, in: Ministerstvo vnitra České republiky [online]. (cit. 5. května 2015). odkaz zde: <http://www.mvcr.cz/clanek/prostituce-prostitucni-scena.aspx>

PROCHÁZKOVÁ, Pavla. R-R Liberecko: *Častým motivem žen pro vstup do sexbyznysu jsou dluhy a problémy s hledáním práce*, in: *Rozkoš bez rizika* [online]. 14. 1. 2013 (cit. 5. května 2015). odkaz zde: <http://www.rozkosbezrizika.cz/aktuality/r-r-liberecko-castym-motivem-zen-pro-vstup-do-sexbyznysu-jsou-dluhy-a-problemy-s-hledanim-prace>

Munková Gabriela. *Sociální deviace*. Karolinum. Praha 2001

Erwing Goffman. *Stigma. Poznámky o způsobech zvládnání narušené identity*. Sociologické nakladatelství. Praha 2003

Česká televize 24. *Města bojují s pouliční prostitucí, na jihu Čech si s ní nevědí rady*. In: *ceskatelevize* [online]. 2. 4. 2014. citováno dne: 9. 5. 2015. odkaz zde:

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/268370-mesta-bojuji-s-poulicni-prostituci-na-jihu-cech-si-s-ni-nevedi-rady/>

Jiříčka Jan. *Politici váhají s legalizací prostituce. Chtějí daně, ne roli pasáka*. in: *idnes* [online]. 4. srpna 2011. citováno dne 9.5.2015. odkaz zde: http://zpravy.idnes.cz/zakon-o-regulaci-prostituce-se-pozdrzel-na-prazskem-magistratu-pwv-/domaci.aspx?c=A110803_114953_domaci_jj

Shuttleworth Martyn. *Asch experiment*. In: *explorace* [online]. Citováno dne: 9. 05. 2015 . odkaz zde: <https://explorable.com/asch-experiment>

Votrubová Andrea. *Jak se mění česká prostitutka*. In *Instinkt* [online]. 24.06. 2010. Citováno dne: 9.5.2015. odkaz zde: http://instinkt.tyden.cz/rubriky/ostatni/fenomen/jak-se-meni-ceska-prostitutka_25332.html